



การสอนแบบอุปมาอุปไมยในพระพุทธศาสนา

พระปลัดปริชา นนทโก (จุลเจียร)

บทคัดย่อ

การสอนแบบอุปมาอุปไมยในพระพุทธศาสนาเป็นการใช้โวหารทางภาษาเพื่ออธิบายหลักธรรมะ โดยมีหลัก ๒ อย่างเหมือนกันทุกสมัย คือ อัมมาธิฐาน และ ปุคคลาธิฐาน มาอธิบายธรรมะ โดยการนำสิ่ง ๒ สิ่งมาเปรียบเทียบกับกัน คือ ๑. อุปมา=นามธรรม = อัมมาธิฐาน ๒. อุปไมย = รูปธรรม = ปุคคลาธิฐาน การสอนแบบอุปมาอุปไมยในพระพุทธศาสนา ประสพผลสัมฤทธิ์ได้ในระดับโลกิยะและผลสัมฤทธิ์ในระดับโลกุตระ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสมัยปัจจุบันที่ใช้เพื่อการบรรยาย เทศน์ และการตอบปัญหา จัดได้เป็น ๓ ยุค คือ ยุคพุทธกาล ยุคหลังพุทธกาล ยุคพระสงฆ์ในสังคมไทย ซึ่งการสอนแบบอุปมาอุปไมยนั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้ตั้งแต่เริ่มเผยแผ่พระพุทธศาสนา แล้วพระสาวกในสมัยพุทธกาลได้นำเอาการสอนแบบอุปมาอุปไมยของพระองค์ไปใช้เพื่อเผยแผ่หลักคำสอนมาถึงปัจจุบัน

พัฒนาการการสอนแบบอุปมาอุปไมยที่ปรากฏในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงอุปมาอุปไมยจากเหตุการณ์ที่เกิดหรือสิ่งที่คนในสมัยพุทธกาล รู้เห็นอยู่ในชีวิตประจำวันอยู่แล้วนำมาอธิบายเปรียบเทียบ ต่อมาสมัยหลังพุทธกาล การสอนแบบอุปมาอุปไมยเพื่อมุ่งจะอธิบายเนื้อหาสาระของธรรมะที่เกิดจากการถกเถียงกัน เพื่อเผยแผ่คำสอนและปกป้องรักษาพระธรรมวินัย ต่อมายุคของพระสงฆ์ในสังคมไทย พระสงฆ์ใช้หลักการสอนแบบอุปมาอุปไมยโดยยกตัวอย่างประกอบ มีเอกสารการสอนประกอบ ใช้การเปรียบเทียบหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับแนวคิดในศาสนาอื่น รวมทั้งแนวคิดทางปรัชญา สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์ และจิตวิทยา มีการอ้างพุทธพจน์จากพระไตรปิฎกมาก่อนแล้วจึงค่อยมา ยกอุปมาที่เป็นเรื่องของปัจจุบันเหมาะกับผู้ฟัง สอนแบบอุปมาอุปไมยเพื่อการศึกษาหลักไตรสิกขา โดยเริ่มจากในครอบครัว จนถึงนิพพาน และสอนแบบอุปมาอุปไมยในเชิงวาทศิลป์ โดยใช้ภาษาไทยกับภาษาบาลีร่วมกัน

คำสำคัญ : การสอน, อุปมาอุปไมย, พระพุทธศาสนา



Metaphorical Teachings in Buddhism

Phra Palad Preecha Nandako (Chuanchuea)

Abstract

Metaphorical teachings in Buddhism refer to the use of figures of speech to explain the Dhamma through two comparative principles – Dhammadhitthana and Puggaladhitthana. Dhammadhitthana is called Uppama which means abstract, whereas Puggaladhitthana is called Uppamai which means concrete objects. These kinds of teaching have enjoyed success in both mundane and transcendental levels, and is applicable at present in describing, preaching, and answer questions pertaining to Buddhism. This teaching can be found in 3 eras: during the Buddha's lifetime, in early Buddhism, as well as in the Sangha era in Thai Buddhist society. The Lord Buddha employed this teaching method from the very beginning of Buddhism, and monks since the Buddha's lifetime have used this method in the propagation of Buddhism until the present.

During His lifetime, the Lord Buddha utilized metaphorical teachings by drawing comparisons between events or common knowledge in everyday life with the Dhamma. In early Buddhism, monks employed this method in their disputes over the Dhamma's content in their propagation and protection of the teachings. In the Sangha era in Thai society, monks have used the metaphorical method in combination with examples, with supporting documents, through comparisons of the Dhamma with the teachings of other religions and philosophies, as well as with sociological, scientific, and psychological views. Monks would refer to words of the Buddha in the Tripitaka and use the metaphorical method to draw comparisons with present-day situations appropriate for the audience. This method is also used in the study of the Threefold Training, beginning from family stories to nirvana. It is also used in combination with rhetoric through both the Thai and Pali languages.

Keywords : Metaphorical teaching, Buddhism